

OBZOR NÁRODOHOSPODÁŘSKÝ

Časopis věnovaný otázkám národohospodářským a sociálně-politickým.

Orgán Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách a Vývozního spolku
pro Čechy, Moravu a Slezsko.

Progressivné přírážky.

Dr. J. Kaizl.

Projektů pro zvelebení finančního důchodu zemského vyskytlo se již dost a dost. O těch malých a titěrných, které hledají pomoc v nějaké drobné daničce luxusové, se ani nezmiňuji. Vážnější a vydatnější nápravy by se docílilo, kdyby zemi dostalo se značných podílů na státních daních přímých, nebo kdyby země zavedla si svoji daň potravní, za jejíž předmět by se po mém zdání nešpatně hodila spotřeba cukru. Z toho by kynuly miliony; těch potřebuje země, ne několika desíti tisíců. Ale všechny ty projekty je toho času těžko provést. Účastenství na přímých daních nalézá překážku v tom, že stát sám potřebuje plného výnosu jejich, dokud obsáhla berní reforma není provedena; však i o té ihned se zmíním. Jakékoli soustavě zemských daní spotřebních vadí obtíže, které způsobují nezbytné zřízení berní přehrad na hranicích zemských vůči Moravě a arcivévodstvím rakouským. O nic větší nejeví se mi pravděpodobnost, že by v nějaké bližší době bylo připuštěno vývozní clo zemské na hnědé uhlí; to bylo na sněmu několikrát již navrženo.

Ani osnovaná reforma přímých daní státních neslibuje království českému valných úspěchů. Jádrem reformy jest zavedení opravdové daně důchodové s nepřikrou progressí. Tato nová daň zjedná státu nový nadbytečný důchod a tím by by dány prostředky k finančnímu zvelebení země. Ale ve skutečnosti bude pomoheno málo, protože stát nabývanými nadbytky chce dosíci trojího: předně poplatníkům poskytnouti nenepatrné slevy na starých daních přímých; za druhé chce sám si ponechat podíl na novém důchodu a teprve za třetí chce něco zůstaviti zemím; leč i to za podmínek těžkých a nevýhodných.

Podíly totiž zemím vykázané, tak jako slevy poplatníkům určené, vázány jsou na podmínku, že země za sebe a nižší samosprávné svazky zřekne se práva, ukládati přírážky na novou

osobní daň důchodovou. Nezřekne-li se, nebude ani podílu ani slev.

Jak tvrdá právě pro hospodářsky pokročilejší země tato podmínka jest, poznáš teprve, když uvědomíš si, jakým způsobem ty podíly zemí mají býti stanoveny. Míra pro podělení má býti vzata z reálných daní, totiž pozemkové a domovní; kolik percent z celkové sumy daní těch obnášejí v každé zemi výnosy její, tolik percent ona také dostane z rozdělovaného přebytku. Jak k tomu přicházejí daně reálné, aby dávaly normu pro rozdělování přebytků z daně důchodové, je věru těžko pochopiti; jenom snaha, zemím nepokročilejším a chudším i tuto zakryté pomoci na účet zemí zámožnějších, vysvětluje, proč odchýleno se od jediné spravedlivé a odkryté míry, dáti totiž každé zemi takové percento podílu, jakým k celkovému výnosu daně důchodové přispívá.

Takové jsou dispozice návrhu výborového z prosince r. 1894. Je na prvý pohled zřejmo, oč spravedlivější a tudíž i zemi, jako je království české, výhodnější byl původní návrh ministra Steinbacha, jenž nesvázav slevy nijak s podíly zemskými prostě určoval, že země, když se vzdá všech přírážek k dani důchodové, dostane 20% ze sumy, kterou daň důchodová v zemi samé vynesla; tak alespoň poplatnictvu každé země byla přímo zabezpečena určitá část té daně důchodové, kterou ono státu platilo. I když přestaneme na těch Steinbachových 20 percentech, jsou odhady pro království naše valně příznivější, než dle posledních proposicí Plenerových-výborových. Pro illuse ovšem není místa; já, podle Steinbachova návrhu, hledě i k nejvyšší cifře, kterou si vláda od daně důchodové slibuje, neočekávám pro Čechy více než 1,600.000 zl.; dle Plenerovy myšlenky na nejvýše 1,100.000 zl.

Za to má se země za sebe, okresy a obce zřící práva, ukládati přírážky na výnosnou a expansivnou daň důchodovou. Je pravda, že výnosnost a expansivnost daně té v tom okamžiku nemálo by couvla, kdyby sazba daňová všemi

těmi přírážkami tak říkajíc se zdvojnásobila, protože zejména při prvním obložení nálada k zátažům a podludům byla by tím větší, čím rázněji daň hned napoprvé chtěla by uchopiti poplatné důchody. Ale toto nebezpečí největší měrou doléhá na stát, jemuž lví podíl z nové daně připadne, a jest tudy na státu, jenž tak dlouho financí zemských naprosto nedbal, aby tu velikou výlohu, která spočívá v neobložitelnosti daně důchodové, od země vykoupil cennějším ústupkem, než jaký podává.

Dotknul jsem se reformy daňové a důsledků jejích pro finance zemské nikoli proto, že bych očekával velmi blízké skoncování její. Je známo, s jakými obtížemi ona dosud zápasila ve sněmovně, aniž ona veliká zásadní ustanovení o upotřebení nadbytků ke slevám, k podělení státu a země, o neobložitelnosti daně důchodové ve sněmovně byla přetřásána. Předposlední vážnější pokus o zavedení daně důchodové před 19 léty rozbil se právě o spor, má-li se připustiti obložení daně důchodové skrze přírážky zemské. Ale proto jsem se věci dotknul, abych ukázal, jak neúplná byla by pomoc, kterou by reforma, i kdyby té chvíle byla skoncována, přinesla financím země české.

Rozpočet na r. 1896 zavírá se přes to, že započten výtěžek 39% přírážky, neuhrazeným deficitem 3,828.832 zl. Více než 2½ milionu schodku by zůstalo, kdyby na krásně ještě r. 1896 došel shora uvedený maximální příbytk 1,1 mil. zl. od reformy daňové. A tak soudím, že ani sebe rychlejší provedení reformy nezbavilo by správce financí zemských starosti o zvýšení trvalého důchodu.

Stav financí dokazuje tedy zajisté potřebu nalézti plán, kterýž by nejen odpovídal spravedlivosti a nejen zabezpečoval vydatný a trvalý důchod, ale kterýž, nenarážející na jakékoli státofinanční obtíže aneb ústavní spory a pochybnosti, rázem dal by se provést a snadno provést.

Podmínkám těm vyhovuje do valné míry projekt, který tuto podávám a vysvětlím. Osnova jeho jest prostá a obecně srozumitelná; nejdeť o nic jiného, než o použití progresse daňové také na přírážky.

Chtěl bych, aby přírážka zemská byla stanovena jednotným číslem jako doposud, ku příkladu 40%;*) avšak vyměřování upraví se tak, že tato jednotná nominální přírážka stihne proporcionálním — jako doposud — číslem ne všechny, byť i valnou většinu poplatníků, kdežto druhou část zasáhne číslem progressivním. Tomuto progressivnímu obložení chtěl bych podrobiti poplatníky silnější, zámožnější a jako viditelný znak té větší poplatné síly přijímám fakt, že kdo platí značnější obnos daně státní. Myslím, že není saženo příliš nízko, to jest, že není těžce

dotknuto slabých, když řekne se, že progressivní přírážce mají býti podrobeni ti, kdo platí více než 100 zl. té neb oné státní daně; není sama o sobě z malých a slabých ani živnost rolnická ani průmyslová, z níž platí se státní daň nad 100 zl. — o majetku domovním ani nemluvě. Kromě toho hleděl bych prostředně silných poplatníků šetřiti tím, že by při nich progresse velmi mírně stoupala. Tak na příklad ještě ten, kdo platí 500 zl. státní daně, nenesl by než 46%, kdyby přírážka byla nominálně určena na 40%. Teprve u nejsilnějších poplatníků, kteří platí více než 300) zl. státní daně, došlo by progresse svého maxima a ti by platili dvojnásobnou přírážku, místo 40 plných 80%.

Otázkou spíše formálnou jest, jakým způsobem vyjádřiti, do čeho vložití výraz progresse? Při daních velmi obvyklý je způsob ten, že tak či onak seskupeným jednotkám*) přiřkne se rozdílná stoupající sazba daňová; na př. z důchodu

do 1000 zl. . .	2%
od 1001—2000 » . .	3%
od 2001—3000 » . .	4%

Tu jest výraz progresse vložen do měnivé sazby. — Jiný způsob je ten, že sazba určí se jednotně a výraz progresse vloží se jinam, totiž do jednotky daňové; je tedy třeba jednotky daňové ne pouze uskupiti, ale říkajíc uměle upravit tak, aby z aplikace té jednotné sazby vyšla žádaná progresse. Vyřkne se tedy, že jednotná sazba obnáší nominálně 2%, že však za jednotku přijme se pro nižší důchody, řekněme zase až do 1000 zl., prostě vyšetřená suma skutečného důchodu; ale k důchodům od 1001 do 2000 zl. přiřadí se pro vyměření daně 50%, k důchodům od 2001—3000 zl. 100%; na takto upravenou, t. j. povýšenou jednotku aplikuje se teprve sazba. Bude se tedy platiti z důchodu 1000 zl. prostě 2% z 1000 zl., t. j. 20 zl. Při důchodu

*) Pro výklad terminologie uvádím tuto z Finanční Vědy (II. § 21.):

»Závazek daňový vzniká existencí skutečností, jimž zákon závazkovou moc přisoudil. Tato závazkovatelná skutečnost (na př. že někdo má určitý důchod neb určitý kapitál, nebo že vaří pivo, nebo že jest a j.) slove objektem daňovým; je tudy objektem to, pro co a podle čeho daň uložena a placena jest, dílčí nebo vyměřovací základ daně (Bemessungsgrundlage).«

»Právní technika daňová, to jest praktické uvedení a provádění zákonů daňových, toho vyhledává, aby stanovena byla t. ř. jednotka daňová (Steuerinheit), to jest konkrétní objekt určený co do kvantity a kvality, aby sloužila přesnému určení a formulování obligace daňové a byla klíčem nebo měřítkem při rozepisování daně (jedna hlava poplatná; 100 zl. důchodu; 100 zl. kapitálu; 1 hektar půdy viničné; jedna usedlost selská; 1 cent řepy; 100 kg soli; 1 vysvědčení; 100 zl. výnosu atd.)«

»Podobně třeba určití sazbu daňovou (číslo daňové, Steuersatz, Steuerfuss), to jest sumu platu daňového v absolutním nebo relativním čísle na jednotku připadající (10% ze 100 zl. výnosu; ¼ kapitálu; 8 zl. ze 100 kg petroleje; 80 kr. ze 100 kg řepy v cukrovaru zpracované atd.)«

*) Beru pro zjednodušení počtu toto číslo na místě nynějších skutečných 39%.

2000 zl. přičte se pro vyměření daně nejdříve k těm 2000 zl. ještě 50%, to jest 1000 zl.; $2000 + 1000 = 3000$ zl. a z těch vypočte se 2% daň, která obnáší 60 zl., to jest právě zase 3% ze 2000 zl. jako dle způsobu první. Podobně se má věc při důchodu 3000 zl., přičte se 100% a vyměřovací základ pro 2% daň bude 6000 zl., daň obnáší 120 zl., t. j. zase 4% z prostých 3000 zl., jako při způsobě první.

Já při projektované progressivní soustavě přírážek raději chtěl bych vyjádřiti progressi po způsobě druhé. Mně zdá se ona jednodušší a pohodlnější. Míra přírážek — a sluší pamatovati na konec nejen na zemské, ale i na okresní a obecní — bývá a bude měnivá, dokud země a obce se svými rostoucími potřebami budou odkázány na důchod z přírážek. Proměna jest snazší, když jde o jedinou cifru, jednotnou, nominální sazbu přírážky, než kdyby bylo třeba pozměňovati nějakou velikou mnohočíslnou progressivnou stupnici. Já alespoň se domnívám, že by každý pokus o stejnoměrné zvýšení celé stupnice v zastupitelských sborech pokaždé rozpoutal velmi protichůdné snahy po důrazné modifikaci celé škály a poměru, ve kterém jednotlivé skupiny poplatníků jsou obtíženy. Proto je lépe vložití výraz progresse do stupnice jednotek a té dopřáti pevného zakotvení.

Formuluji tedy konečně návrh na zavedení progressivní soustavy přírážkové takto:

I. Přírážka zemská budiž rozepisována a vybírána tak, aby obecně stanoveným nominálním percentem stihla proporcionálně toliko nižší obnosy daně státní, vyšší však číslem progressivním.

II. Za vyšší obnos daňový pokládána jest určitá suma, převyšující na příklad 100 zl. každé jednotlivé kategorie přímých daní státních, na které přírážky jsou ukládány; to jsou daň pozemková, daň domovní i s 5% daní z důchodu domů nepoplatných, daň živnostenská a důchodová.

III. Progressivní číslo daňové budiž stanoveno tím způsobem, že za vyměřovací základ přírážkový přijme se státní daň zvýšená nad sumu ve skutečnosti předepsanou.

Toto zvýšení staniž se tak, že rozdělí se vyšší platy daňové, tedy na příklad od 101 zl. počínajíc nahoru, v určitý počet stupňů:

I.	stupeň od	101—200 zl.
II.	»	» 201—400 »
III.	»	» 401—600 «
.		
VII.	»	» 1201—1400 »
VIII.	»	» 1401—1600 »
.		
XIII.	»	» 3001 zl. a více.

Každému stupni přisoudí se percentuální plus, které stupeň ke stupni progressivně stoupá:

tedy v I. stupni (na příklad)	5%
II. » » »	10%
III. » » »	15%
.	
VII. » » »	40
VIII. » » »	50
.	
XIII. » » »	100

Toto zvyšování přestává, jakmile ono při nejvyšším stupni dostihne 100%.

Přírážkový základ určí se na konec tak, že ku předepsanému obnosu daně státní připočte se ono percentuální plus, jež tomu stupni daňovému jest přisouzeno, a z vycházející sumy vypočte se přírážka tím nominálním percentem, jež rozpočet zemský obecně stanoví.

Hrubý příklad této progressivní soustavy přírážkové podán jest v tomto sestavení, jemuž za základ položena obecná nominální přírážka zemská 40%.

Obnos předepsané daně státní	Náleží do stupně	Připočte se percentuální plus	Přírážkový základ tudy činí	40% progressivní přírážka tudy činí	Proporcionální 40% přírážka činila by	Progressivní přírážka bře tudy ze stamísto 40%
zl.		%	zl.	zl.	zl.	%
200	I.	5	210	84	80	42
300	II.	10	330	132	120	44
500	III.	15	575	230	220	46
1300	VII.	40	1820	738	520	568
1600	VIII.	50	2400	960	640	60
3001	XIII.	100	6002	2400	1200	60

(Dokončení.)

Odborné školství průmyslové a obchodní dle státního rozpočtu na r. 1896.

Uvažuje Jan Koloušek.

Na školství pro r. 1896 je v řádných výdáních ze státní pokladny rozpočítáno bezmála 15½ mil. zl., z čehož na vysoké školy připadá 4½ mil. zl., na střední školství 6¼ mil. zl., asi 2 mil. zl. na paedagogia, na podpory obecným školám, na různé speciální ústavy (nautické, zvěrolékařské, babické a jiné) asi 180.000 zl.

Na průmyslové a obchodní školy a vzdělání věnováno něco přes 2½ mil. zl., k čemu sluší připočísti, co stát přispívá kromě toho na technologické prům. museum ve Vídni (40.000 zl.), na museum pro umění a vědu tamtéž (87.000 zl.) a do jisté míry sem náleží též náklad na akademii výtvarných umění ve Vídni, na malířskou akade-